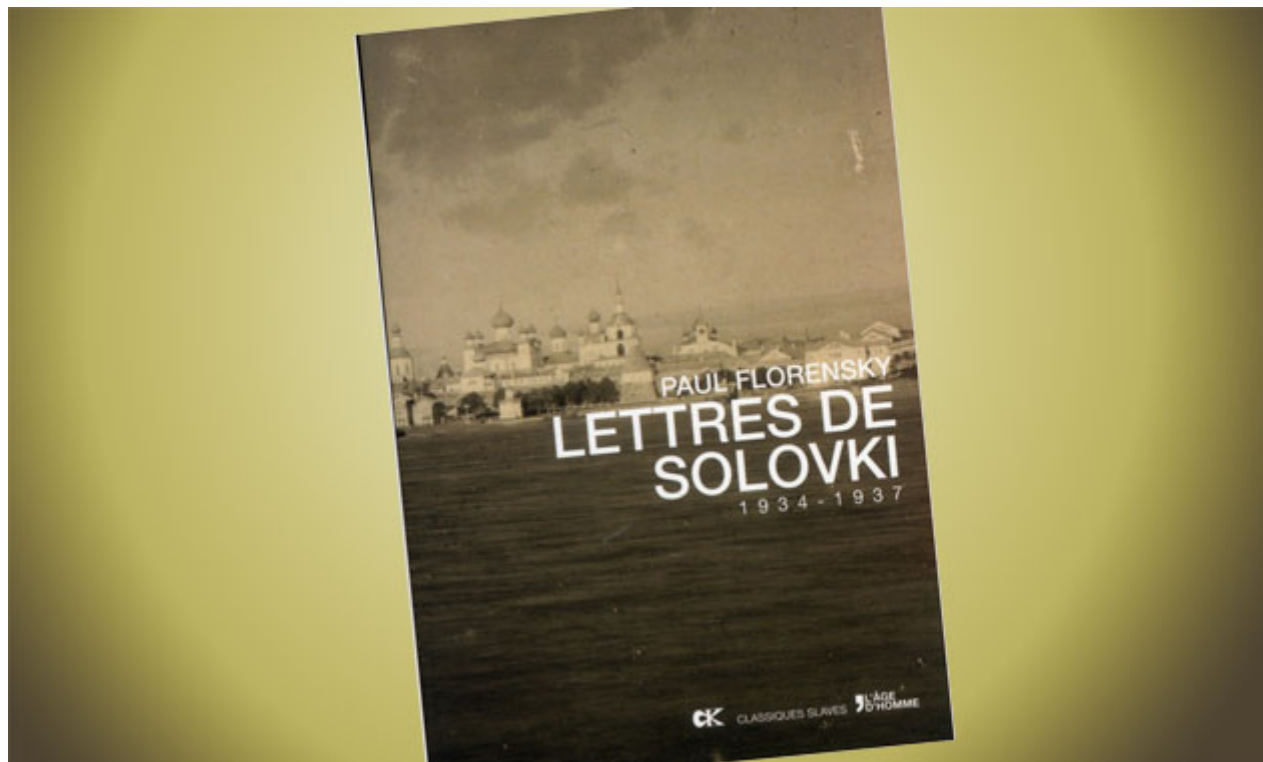

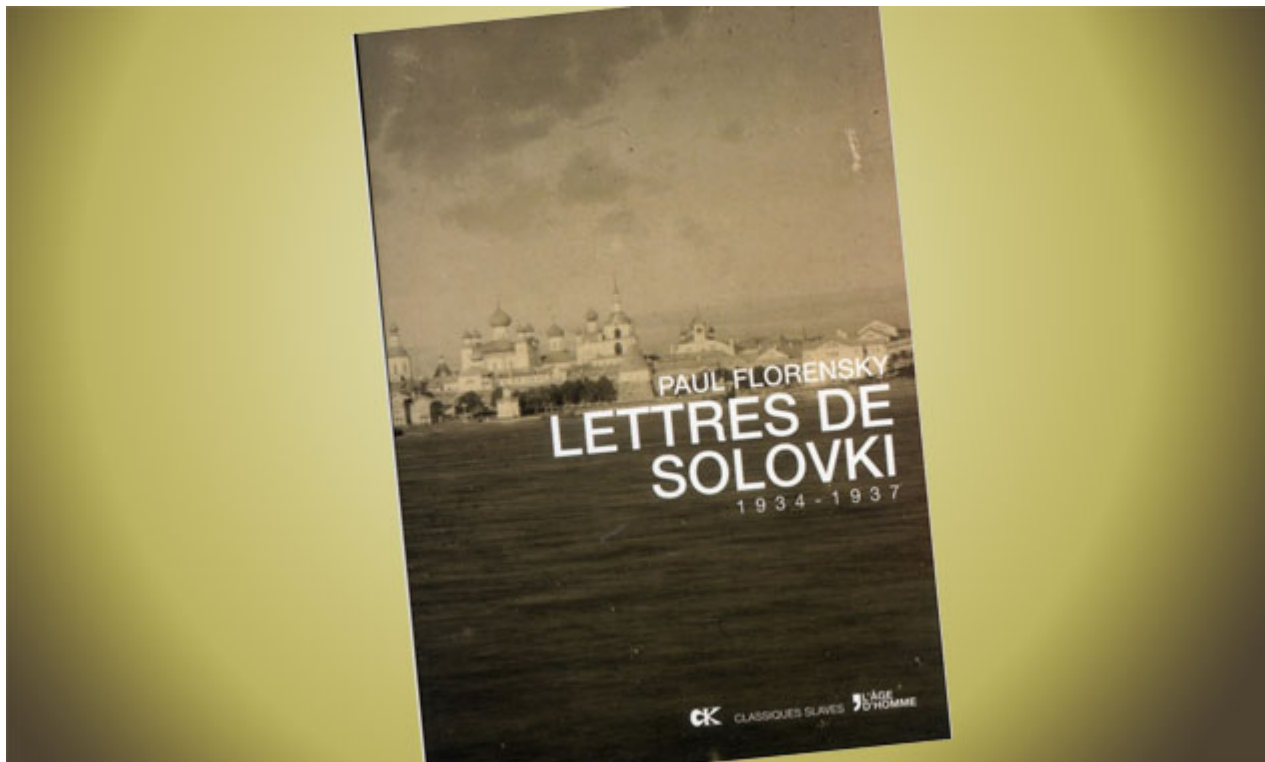
19 Μαρτίου 2013

Paul Florensky: Lettres de Solovki

Επιστήμες / Εκδόσεις

Δημήτρης Μπαλτάς, Δρ. Φιλοσοφίας Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο συγγραφέας αυτών των γραμμάτων υπήρξε μία από τις πιο ιδιοφυείς προσωπικότητες της Ρωσίας του 20ου αι.

Είναι χαρακτηριστικό ότι ο π. Παύλος Φλωρένσκυ δεν εγκατέλειψε την Ρωσία ύστερα από το 1917, και πιο συγκεκριμένα το 1922, μαζί με εξέχουσες προσωπικότητες της ρωσικής *Intelligenz*ia, αλλά παρέμεινε στην πατρίδα και μέχρι την σύλληψη και την εκτέλεσή του εργάστηκε για λίγα χρόνια σε μία κατώτερη τεχνική σχολή.

Στα γράμματά του τα οποία έστειλε στα αγαπημένα του πρόσωπα, από τα νησιά Σολοφκί όπου υπήρχε παλαιό μοναστήρι (σ. 32) το οποίο μετατράπηκε σε στρατόπεδο, ο Φλωρένσκυ μιλάει όχι μόνον ως επιστήμονας ή φιλόσοφος αλλά και ως πατέρας πέντε παιδιών, στα οποία όμως αδυνατεί να προσφέρει την φροντίδα και την αγάπη του: «Δεν έχω παρά μόνον αγάπη για σας και δεν μπορώ να σας την εκδηλώσω» (σ. 599). Κατανοεί, βεβαίως σε πολλά γράμματά τις δυσκολίες που περνά η οικογένειά του (πβ. σ. 51, σσ. 524-525), εκφράζει την θλίψη του που «δεν μπορεί να δει το μικρότερο παιδί στην πρώτη του νεότητα» (σ. 494), αλλά περιγράφει και την δική του κατάσταση, μία κατάσταση «συνολικής αβεβαιότητας» (σ. 15). Παράλληλα συγγραφέας των γραμμάτων εκφράζει την λύπη του «για τους σπουδαίους ανρθώπους που γνώρισε στην ζωή του και που έχουν πλέον χαθεί» (σ. 95). Επειδή δε βιώνει μία απέραντη μοναξιά, ο π. Παύλος, σε όλα σχεδόν τα γράμματά του, ζητεί από τους παραλήπτες να μην τον ξεχάσουν:

«Να γράφετε όσο πιο συχνά γίνεται, τα γράμματά σας είναι η μόνη παρηγορία μου» (σ. 23).

Από την άλλη πλευρά, ο Φλωρένσκυ, απαντώντας σε σχετικές απορίες των παιδιών του, διατυπώνει ενδιαφέρουσες απόψεις πάνω σε ζητήματα τόσο της ρωσικής λογοτεχνίας (ενδεικτικώς βλ. σ. 35, σσ. 41-42, σσ. 62-63, σ. 151, σ. 170, σ. 185, σ. 195, σ. 361, σ. 451, σσ. 544-545), όσο και της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας (ενδεικτικώς βλ. σ. 295, σ. 305, σ. 321, σ. 381, σ. 416), ακόμη δε και της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας (σ. 248, σ. 327).

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ο π. Παύλος, πάντοτε υπό τις σκληρές συνθήκες του στρατοπέδου, εξ αφορμής των ενδιαφερόντων και των μελετών των παιδιών του, ασχολείται και με ζητήματα θεωρητικής φυσικής (λ.χ. σσ. 347-354) χημείας (λ.χ. σ. 57, σ. 67, σ. 119) μαθηματικών (λ.χ. σ. 341, σσ. 471-472, σσ. 630-631), βοτανολογίας (λ.χ. σσ. 508-509, σσ. 554-557) και γεωλογίας (λ.χ. σ. 74, σσ. 558-559), ακόμη και μουσικής (λ.χ. σ. 136, σ. 366, σ. 433) τα οποία θα ενδιέφεραν, ασφαλώς, τους πιο ειδικούς αναγνώστες. Πάντως, εξ αφορμής της φυσικής επιστήμης της εποχής του, ο Φλωρένσκυ προβαίνει στην μοναδική, εξ όσων διαπίστωσα στον ογκωδέστατο τόμο, κριτική (ίσως με κάποια ειρωνεία) παρατήρηση επί των σοβιετικών πραγμάτων: «Η σύγχρονη φυσική επιστήμη είναι η πεμπουσία της αστικής σκέψεως και δεν καταλαβαίνω γιατί προπαγανδίζεται στην χώρα των σοβιέτ» (σ. 372).

Ένας άνθρωπος ο οποίος ζει στην αβεβαιότητα των συνθηκών του γκουλάγκ, είναι λογικό να αισθάνεται την ανάγκη να προβή και σε έναν απολογισμό της ζωής του: «Προσπάθησα να μην κάνω τίποτε το κακό ... Εάν εξετάσω την καρδιά μου, μπορώ να πω ότι δεν έχει ούτε θυμό ούτε κακία» (σ. 51). Και προς το τέλος του τόμου ο Φλωρένσκυ συνεχίζει τον απολογισμό της ζωής του: «Δεν βλέπω γιατί θα έπρεπε να αλλάξω προσανατολισμό στην ζωή μου ... Γνωρίζω πως έκανα σφάλματα και λάθη ... Οι δυνάμεις μου, σήμερα, δεν έχουν εξαντληθεί, αλλά η κοινωνία δεν μπορεί να λάβει από μένα κάτι που να θεωρεί ότι αξίζει» (σσ. 556-557).

Ο τόμος που παρουσιάζω σήμερα, συμπληρώνεται από το εκτενές λυρικό ποίημα «Όρο» (σσ. 659-711) που ο Φλωρένσκυ συνέθεσε στο γκουλάγκ κατά το 1936-1937.

Πνεύμα δημιουργικό μέχρι τέλους, με ανθρωπιά, με ηρωϊκή αντιμετώπιση της ζωής του στην φυλακή, ο π. Παύλος Φλωρένσκυ, στον οποίο οι σοβιετικές Αρχές απαγόρευσαν να αλληλογραφεί από το τέλος του Ιουνίου του 1937, εκτελέστηκε την 8η Δεκεμβρίου του ίδιου έτους. Η ρωσική γη έχασε έναν ακόκη διανοητή και επιστήμονα, ο οποίος τοποθετείται στο μαρτυρολόγιο των γνωστών και των αγνώστων μαρτύρων του καθεστώτος των μπολσεβίκων.

- *Paul Florensky*
- ***Lettres de Solovski***
- *trad. Fr. Lhoest*
- *L' Age d' Homme*
- *Lausanne, 2012, σελ. 747*

Παρατήρηση: Η έκδοση την οποία παρουσιάζουμε είναι η γαλλική.

<http://bit.ly/1ciLg2v>